

**BADAWCZE I DYDAKTYCZNE POMYSŁY UKRAIŃSKIEGO
NAUKOWCY A. M. ALEKSIUKA O NAUCZANIU I WYCHOWANIU
W SUWERENNYM PAŃSTWIE**

W artykule podano opinie na temat osobowości A. M. Aleksiuca jako nauczyciela i naukowca, zarządcy w sferze oświaty, autora prac z zakresu historii oświaty i szkolnictwa wyższego Ukrainy, pedagogiki ogólnej, dydaktyki, teorii wychowania, metod nauczania przedmiotów pedagogicznych. Uwzględniono jego pomysły naukowe i pedagogiczne o aktualności treści szkolenia, zwiększenie oświatowych, rozwojowych i edukacyjnych funkcji i udoskonalenia metod i form kształcenia, nowych technologii edukacyjnych w celu poprawy efektywności procesu kształcenia na wszystkich poziomach edukacji na Ukrainie jako suwerennym i niezależnym demokratycznym państwie.

Słowa kluczowe: osobistowy i zawodowy kwalifikacji, osiągnięcia naukowe i edukacyjne, odpowiednie pomysły, oświata, szkolenie, edukacja, szkoła, demokratyzacyjny reformy.

**SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL IDEA OF THE UKRAINIAN
SCIENTIST A. M. ALEXUKA ON TRAINING AND EDUCATION IN A
SOVEREIGN STATE**

The article deals with points of view on personality of A.M. Aleksyuk as a teacher and a scholar, a manager in educational sphere, the author of works about History of Pedagogy and Higher Education in Ukraine, General Pedagogy, Didactics, Theory of Upbringing, methodology of teaching pedagogical disciplines. His pedagogical ideas about updating the content of teaching, increasing its educational, developmental and educational functions, as well as improving methods and forms of organization of educational training, the formation of new educational technologies to improve the efficiency of the educational process at all stages of education in the conditions of Ukraine as an independent and democratic state have been considered.

Key words: personal and professional qualities, scientific pedagogical heritage, actual ideas, education, training, school, democratization, reform.

**НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО
А. М. АЛЕКСЮКА ПРО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У СУВЕРЕННІЙ ДЕРЖАВІ**

В статті розкриваються погляди на особистість А. М.Алексюка як педагога і вченого, управлінця у сфері освіти, автора праць з історії педагогіки та вищої школи України, загальної педагогіки, дидактики, теорії виховання, методики викладання педагогічних дисциплін. Розглядаються його науково-педагогічні ідеї на оновлення змісту навчання, підвищення його освітніх, розвивальних і виховних функцій, а також удосконалення методів та форм організації навчання, створення нових педагогічних технологій з метою підвищення ефективності навчального процесу в усіх ланках освіти в умовах України як суверенної і незалежної демократичної держави.

Ключові слова: особистісні та професійні якості, науково-педагогічний доробок, актуальні ідеї, освіта, навчання, виховання, школа, демократизація, реформування.

N. KUZMENKO
*Dr.hab.,
doc. katedry pedagogiki,
Kyjiwski
Uniwersytet Narodowy
Imienia
Tarasa Szewczenko
(m. Kijów, Ukraina)*

A. MARUSZKEWICZ
*Dr.hab., prof., kierownik
katedry pedagogiki,
Kyjiwski Uniwersytet
Narodowy imienia
Tarasa Szewczenko
(m. Kijów, Ukraina)*

В умовах соціально-економічної нестабільності в державі фахівці різних галузей наукового знання шукають шляхи прискореного вирішення проблем, розкриття суті ситуацій, пізнання різних аспектів явищ та подій з метою впливу на процеси розвитку науки, освіти, мистецтва, культури, виробництва тощо. Їм часто доводиться згадувати події минулого, виважувати підходи до здійснення певних кроків, осмислювати дії. У зв'язку з цим останнім часом невпинно зростає інтерес науковців до досвіду попередників. Педагогічний доробок видатних співвітчизників, які своє життя присвятили розвитку педагогічної науки і практики є особливо актуальним в період реформування та вдосконалення вітчизняної системи освіти.

Велика зацікавленість сучасних викладачів ВНЗ та вчителів загальноосвітніх навчальних закладів проявляється до вітчизняної історії освіти та виховання, історико-педагогічної спадщини минулого і всебічного вивчення науково-педагогічної діяльності видатних українських просвітителів, учених, педагогів, що вказує на необхідність швидкого засвоєння особливо молодими фахівцями актуального досвіду відомих діячів минулих часів для мотивованого використання у своїй практичній діяльності перевірених часом проектів, орієнтації на перспективні погляди і позиції.

Розвиток педагогічної теорії і практики в Україні на пострадянському просторі супроводжується значною кількістю перетворень, прагненням педагогічної спільноти до євроінтеграції через реформування усіх складових системи освіти. Перебуваючи у стадії глобальних змін науково-педагогічна сфера потребує виявлення і запровадження актуальних ідей, оскільки соціально-економічний розвиток держави, демократизація суспільної думки, стан духовного й інтелектуального потенціалів нації зумовлюють оновлення педагогічної науки. Зважаючи на виклики сьогодення один з напрямів наших наукових пошуків звернений до діяльності відомих особистостей періоду другої половини ХХ століття, який характеризується активними соціально-культурними перетвореннями, особливо інтенсивними в системі вітчизняної вищої школи.

Метою нашої публікації є аналіз особистісних та професійних якостей А. М. Алексюка, узагальнення даних щодо його науково-педагогічного доробку, значущості актуальних ідей ученого для сучасної педагогічної науки і практики, національного відродження вітчизняної освіти.

Завдання – акцентувати увагу науково-педагогічних працівників на значущості внеску А. М. Алексюка у розвиток педагогічної науки і практики та необхідності реалізації його актуальних ідей в умовах сьогодення.

Досліджуючи досвід життєдіяльності науково-педагогічних працівників ми переконуємося в тому, що у найбільш плідні періоди свого життя вони звіряли свої кроки з кроками колишніх учителів, наставників, аналізували їх дії і вчинки, намагаючись реалізуватися не меншою мірою, ніж вони. Це було викликане бажанням не тільки досліджувати актуальність чієїхось досягнень та застосовувати апробовані напрацювання у навчальному процесі, а й виявляти інформацію про їх професійне зростання та орієнтуватись у правильності власних просувань по кар'єрних сходинках[3].

Аналізуючи досягнення учених минулого щодо виявлення і аналізу їх персонального досвіду науково-педагогічної роботи, ми дедалі частіше переконуємось у необхідності взірцевого прикладу, який можна відшукати при вивченні наукового доробку тих, хто незалежно від політичних, історичних подій реалізувався як фахівець своєї справи і непересічна особистість. Діячі сфери освіти і науки усвідомлюють: знання про розв'язання попередниками проблем, подібних до нинішніх, допоможе їм порівнювати інформацію і добирати або розробляти відповідні технології навчання та виховання студентів, висувати вимоги до їх знань з урахуванням викликів нинішнього ринку праці [4].

На сьогодні дослідженими є науково-педагогічні напрацювання значного числа вчених-українців, які творили на рідній землі та поза її межами, внесено рекомендації щодо використання їх здобутків в освітній сфері України і зарубіжжя. Проте вітчизняні освітяни є настільки ідеєносними в позитивному значенні цього слова, що вивчення спадку багатьох із них доведеться здійснювати і в майбутньому і таким чином поповнювати чашу педагогічної теорії та практики.

Науково-педагогічні працівники кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, шануючи внесок своїх попередників у розвиток теорії і практики освіти, навчання, виховання, управління навчальними закладами і т.п. на

дисертаційному рівні проаналізували доробок її колишніх професорів С. А. Ананьїна (Н. В. Кошечко), Д. Л. Сергієнка (Н. В. Постоюк) та звернули увагу на необхідність вивчення внеску А. М. Алексюка, який здійснив значний внесок у розвиток кафедри, історію, дидактику педагогічної науки. Він належить до когорти відомих українських педагогів другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Його педагогічна спадщина потребує досконалого вивчення, аналізу та використання у нинішніх реаліях входження України до європейського освітнього простору задля збереження вітчизняних традицій.

А. М. Алексюк – відомий учений у галузі педагогіки загальноосвітньої і вищої школи. Він досліджував загальні методи навчання в середній школі та розробив модульно-тьюторську систему організації навчання у вищих навчальних закладах. Учений проводив велику організаційно-педагогічну і громадську роботу, однак провідне місце в діяльності А. М. Алексюка займало навчання і виховання студентської молоді.

Доктор педагогічних наук, професор Анатолій Миколайович Алексюк (1932 - 2014) очолював кафедру педагогіки вищої та середньої школи у 1975–1990 роках ХХ століття. Цей відрізок часу був особливо значущим у його науково-педагогічній діяльності: він написав багато вагомих праць, підготував до захисту ряд майбутніх кандидатів і докторів наук, висунув велику кількість просвітницьких ідей.

Вивченню педагогічної спадщини А. М. Алексюка присвячено наукові праці С. Кашина, В. Кудіної, Є. Спіцина, в яких дослідники більше уваги приділяють розробкам вченого щодо удосконалення навчальної складової педагогічного процесу [1; 5]. Долучившись до цієї справи ми усвідомлюємо, що протягом років своєї професійної діяльності педагог і вчений проявив себе як людина честі, віддана справі навчання і виховання студентської молоді, підготовки молодих науково-педагогічних кадрів. Маємо засвідчити, що А. М. Алексюк як особистість був надто активним, з високим почуттям обов'язку і відвертості, виправданої строгості, категоричності і відповідальності, вмінням вчасно підтримати і переконати у правильності своєї позиції. Він вражав своєю переконливістю і спроможністю відстояти думку, довести розпочату справу до логічного завершення.

Як науково-педагогічний працівник А. М. Алексюк вирізнявся пунктуальністю, постійною підготовленістю до проведення навчальних занять у відповідності до вимог і побажань студентів, вмінням вчасно стримати від необачного вчинку чи непродуманого кроку. Його завжди переповнювали ідеї з приводу покращення навчально-методичного забезпечення тих, хто вчиться, донесення їм інформації щодо розвитку педагогіки і її галузей, оприлюднення свого бачення перспектив науково-педагогічних досліджень, положення яких мають зайняти місце у теорії і практиці педагогічної науки.

Розглядаючи постать А. М. Алексюка як ученого ми дивуємось його надзвичайній ретельності у доборі матеріалів до написання свої численних праць, виваженості в обґрунтуванні власних позицій, своєчасності підготовки видань. Не можливо заперечити того факту, що праці Анатолія Миколайовича є досить цитованими і нині як в текстах дисертаційних досліджень, авторефератів, так і в найновіших працях нинішніх учених з проблем історії педагогіки, дидактики, теорії виховання, національної освіти, внеску конкретних персоналій в розвиток вітчизняної педагогіки.

А. М. Алексюк ніколи не полишав громадської діяльності, і вона у його житті була багатоплановою. Його знають в Україні і за її межами як Голову вченої спеціалізованої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій та експерта й опонента багатьох наукових робіт, активного діяча у справі створення і організації діяльності науково-педагогічних товариств, відділень наукових структур. Поза його увагою не залишались факти, пов'язані з політичними подіями останніх десятиліть, які стосувались розвитку освіти, навчання і виховання в Україні; він не був байдужим до забезпечення україномовного навчання молодих поколінь; ми пам'ятаємо його виступи на форумах, присвячених поверненню несправедливо замовчуваних імен і досягнень учених-українців, яким довелося залишити рідну землю і доживати віка за її межами.

В свій час він займався управлінською діяльністю, працюючи в якості заступника Міністра освіти УРСР, завідувача кафедри педагогіки Київського державного університету імені Тараса Шевченка, а в молоді роки був звичайним учителем сільської школи, який з честю пройшов шлях до здобуття наукових ступенів і отримання вчених звань, зайняття відповідальних посад і свого окремого місця в сфері української освіти і науки.

Основними напрямками його науково-педагогічної діяльності були: дослідження історії освіти України, розвиток національної освіти і виховання в Україні, аналіз педагогічних ідей визначних особистостей, розвиток дидактики вищої школи, застосування модульно-тьюторської системи навчання, підготовка педагогічних та науково-педагогічних кадрів, підготовка наукових кадрів, управління освітою, розробка теорії загальних методів навчання.

З усією переконаністю відзначаємо факт, що підручниками та навчальними посібниками А. М. Алексюка й досі користуються студенти ВНЗ України. До найпопулярніших видань професора належать: «Загальні методи навчання» (1981), «Педагогіка вищої школи. Курс лекцій. Модульне навчання» (1993), «Педагогіка: навчальний посібник для студентів університетів» (1985).

Учений досліджував проблеми історії педагогіки, загальної педагогіки, дидактики, теорії виховання, методики викладання педагогічних дисциплін. Його цікавило питання професійно-педагогічної підготовки вчителя у навчальному процесі класичного університету, оскільки завжди було суперечливим, починаючи від доцільності її здійснення на базі університету до обґрунтування статусу педагогіки як навчальної дисципліни. Упродовж усієї науково-педагогічної діяльності він активно розробляв проблеми дидактики, розглядав її як складову педагогіки, яка за допомогою законів логіки знаходить конкретні шляхи для навчальних досягнень учнів.

Враховуючи те, що реформування освіти в Україні є національно спрямованим, поєднаним з історією та традиціями народу, праця А. М. Алексюка «Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія» (1998) залишається актуальною з огляду на необхідність всебічного осмислення і раціонального застосування в сучасному навчально-виховному процесі найкращих пластів вітчизняної педагогіки, спадщини її духовних провідників. У названому виданні автор великого значення надавав історії народу, його просвіти, формування шляхом набуття знань національної свідомості. Контекст його праці свідчить про переконаність у необхідності освіти рідною мовою для широких верств населення, оскільки розвиток суспільства завжди відображений у практиці освіти, навчання і виховання підростаючих поколінь. Особливе місце у цьому процесі він відводив особистості педагога, здатного забезпечувати знаннями, уміннями та навиками дітей і молодь.

Зусилля педагогів у плані створення спрямованого на інтеграцію єдиного освітнього простору передбачає взаємозбагачення діяльності навчальних закладів змістом теоретичних розробок з найвищим рівнем узагальнення досягнень освітніх систем, що знайшло відображення в праці А. М. Алексюка «Педагогіка вищої школи. Курс лекцій. Модульне навчання» (1993).

Учений також визначав необхідність пошуку в національній школі прикладів, постатей, що змогли піднятися своєю діяльністю до високого рівня і підтвердили об'єктивність пізнання глибин професійного досвіду співвітчизників. Цю тезу підтверджує його праця з наукового редагування, упорядкування структури змісту книги «Г. Ващенко. Загальні методи навчання» (1997).

А. М. Алексюк є автором «Концепції вихідних засад демократизації навчального процесу в освітніх закладах України», яка була однією із новаторських педагогічних концепцій і стала складовою у виданні «Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні» (1997) [2], яке було підготовлено Всеукраїнським Педагогічним Товариством ім. Г. Ващенка. Професор, академік АН ВШ України А. М. Алексюк був науковим редактором видання, в якому знані українські педагоги (А. Погрібний, О. Вишневський, В. Майборода, П. Кононенко, Т. Усатенко) пропонували нові підходи до реформування управління освітою та засад виховання, демократизації навчального процесу, реформування педагогічної науки тощо.

У своїх працях учений постійно акцентував увагу на значенні науки в навчальному процесі. А. М. Алексюк наголошував на важливості наповнення змісту уроків, інших форм організації навчання – лекцій, семінарів, екскурсій, практичних і самостійних робіт як культурно-історичним, морально-духовним змістом, так і найновішими здобутками науки. Вчений передбачав необхідність докорінних змін всієї класно-урочної системи навчання, які будуть спрямовані насамперед на подолання жорстких рамок і вимог, які часто негативно позначаються на фізичному і психічному здоров'ї дітей. Він зазначав, що педагог має постійно підвищувати свій науковий і методичний рівень, і сам був у цьому прикладом,

видаючи монографії – «Загальні методи навчання» (1973), «Загальні методи навчання. Видання друге (перероб. і доповнене)» (1981), «Методи навчання та методи учіння» (1980) тощо. Важливою умовою національного відродження школи в умовах незалежної України А. М. Алексюк вважав оновлення змісту навчання, підвищення його освітніх, розвиваючих і виховуючих функцій. Зміст освіти має вибудовуватись на системі вартостей, що історично вироблені народом, людством, водночас це не абстрактно-космополітична проекція у вигляді незмінно усталеної суми знань. Принципово важливими аспектами в оновленні змісту навчання учений вбачав інформаційний і діяльнісний компоненти. Використання вчителем широкого вибору методів навчання реально забезпечує доступність знань для широкого кола учнів різного рівня успішності, а отже, розширює сферу демократизму у навчанні.

Анатолій Миколайович опановував наукові праці визначних особистостей і заохочував до цієї справи своїх однодумців. Про це свідчить робота над книгою «Н. И. Пирогов. Избранные педагогические произведения» (М., 1985), де він був укладачем, відповідальним редактором, співавтором вступної статті тощо.

Важливе місце серед досліджень А. М. Алексюка посідала дидактика вищої школи, яка в сучасній педагогіці пояснюється як зміст теорії навчання й освіти. У своїх працях «Методи навчання та методи учіння» (1980), «Дидактика вищої школи» (1988), він розглядав співвідношення усталеного часу аудиторних занять і відведених для студентів годин на самостійну роботу. Розкриваючи зміст поняття педагогіка вищої школи автор усвідомлював, що навчання у ній розглядається як явище суспільне, за якого необхідно розрізняти зовнішню та внутрішню сторони навчального процесу, наголошував на меті і завданнях навчання, які включають розвиток творчого мислення молоді, інтелектуального спонукання до засвоєння знань, креативного підходу до діяльності викладача.

Велику увагу науковець приділяв самостійній роботі студентів, яка передбачає оволодіння вміннями та навичками організувати власну самоосвіту, у структурі якої виділяв аудиторну та поза аудиторну працю; методам їх навчання, контролю знань, рівню вихованості, здатності до самореалізації.

Особливе місце у науковому доробку А. М. Алексюка мають погляди на демократизацію освіти. Одним із найважливіших її шляхів учений вважав оновлення методичного забезпечення навчального процесу. В основу оновлення методів, прийомів навчальної діяльності учнів він покладав гуманістичні стосунки, партнерські відносини, принципи рівноправного діалогу вчитель-учень, викладач-студент. Визначальною спрямованістю такої роботи є розвиток самостійності учнів і студентів, їхньої пізнавально-дослідницької діяльності, систематичне формування в них умінь виробляти свою точку зору, оцінку життєвих фактів і явищ, власні погляди, переконання та ідеали, які ґрунтуються на національних і загальнолюдських цінностях. Творчому застосуванню методів і прийомів роботи з учнями і студентами, зазначав А. М. Алексюк, сприяє реалізація принципів дискусійності, проблемності в процесі індивідуального і парного, групового і колективного навчання. Це означає, що ширшає палітра творчо використовуваних методів навчання – ілюстративно-пояснювальних, проблемно-пошукових, дослідницьких, а також рольових ігор, психологічних тренінгів, методів і прийомів ділового спілкування тощо.

Демократизацію навчання у різнорівневих навчальних закладах України у кінці ХХ століття А. М. Алексюк вважав реальністю, центральним поняттям всього процесу розбудови освіти і школи в умовах суверенної України та основоположною ідеєю, що визначає всю систему педагогічного знання і субординує його, так само як і практику навчання. У зв'язку з цим учений визнавав необхідність утвердження нового педагогічного мислення та демократичних засад навчання, розвиток яких, на його думку, було виразно розпочато ще на початку ХХ століття, особливо за часів УНР (1917 – 1920 рр.). А. М. Алексюк розрізняв природу цього процесу періоду УНР і в суверенній незалежній Україні. Новизна педагогічного мислення часів УНР була зумовлена його спрямованістю на нові цілі, на новий зміст освіти, навчання і виховання в українській школі. «Мету виховання, освіти і навчання стали розуміти як сукупність завдань, що зумовлені національно-державницьким спрямуванням, гуманізмом і високою моральністю» – вважав А. М. Алексюк [2, с. 59].

Отже, підсумовуючи вище сказане, виокремлюємо думки ученого про те, що головні завдання навчання і виховання у суверенній державі Україні важливо вбачати у зміні

акцентів (на різних рівнях освіти від початкової до вищої школи) з інформаційного на проблемно-діяльнісний тип освітнього процесу. На сьогодні важливою є справа з фундаментального вивчення, творчого осмислення і використання досвіду істориків-педагогічної науки, до яких відносимо й Анатолія Миколайовича Алексюка, всебічне дослідження доробку педагогічних персоналій з метою поєднання спадщини минулого з сучасними досягненнями наукової педагогічної думки, оскільки у державі визначено пріоритети національної політики у сфері освіти, основними з яких є формування національних і загальнолюдських цінностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кашин С. Вітаємо ювіляра. А. М. Алексюку – 50 / С. Кашин, Л. Петко // Київський університет. – 1982. – 10 червня.
2. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції /А. Погрібний, А. Алексюк, О. Вишневський, В. Майборода, П. Кононенко, М. Стельмахович, Т. Усатенко. – К., «Школяр», 1997. – 149 с.
3. Марушкевич А.А. Досвід науково-педагогічної діяльності викладачів кафедри педагогіки Київського університету: Актуальні ідеї /А.А. Марушкевич // Матеріали студентської наукової конференції «Внесок учених Київського університету в розвиток освіти, підготовку педагогічних та наукових кадрів», 25-26 квітня 2014 року (180-річчю Київського університету присвячується) / За заг. ред. А.А. Марушкевич. – Ніжин: Вид. М. Лисенко, 2014. – С. 7-12.
4. Марушкевич А.А. Науково-педагогічна діяльність викладачів педагогіки Київського університету: історико – педагогічна аналітика/А.А. Марушкевич // Історико-педагогічні студії: Науковий часопис / гол.ред. Н.М. Дем'яненко. – Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Випуск № 8. – С.40-44.
5. Спіцин Є. С., Кудіна В. В. Памяті видатного українського дидакта Алексюка Анатолія Миколайовича/Є. С. Спіцин, В. В. Кудіна. Теоретичні питання культури, освіти та виховання. Зб. наук. праць. – Вип. 50, КНЛУ, 2014. – С. 182 –185.

SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL IDEA OF THE UKRAINIAN SCIENTIST A. M. ALEXUKA ON TRAINING AND EDUCATION IN A SOVEREIGN STATE

N. KUZMENKO, A. MARUCHKEVICH

In terms of socio-economic instability in the state, specialists of different branches of scientific knowledge are looking for ways to expedite solutions to problems, capturing the essence of situations, exploring different aspects of phenomena and events with the purpose of influencing the processes of development of science, education, art, culture, production and the like. They often remember events of the past, vyvazovani approaches to the implementation of certain steps to make sense of the action. In this regard, in the steadily growing interest of scientists to the experience of predecessors. Pedagogical heritage of outstanding compatriots who dedicated his life to the development of pedagogical science and practice, is particularly relevant in the period of reforming and improving the national system of education.

A great interest of the modern University teachers and teachers of secondary schools is manifested in the country's history of education, historical and pedagogical heritage of the past and comprehensive study of the scientific педагогічної activities of the outstanding Ukrainian educators, scientists, educators, indicating the need for rapid absorption especially young professionals actual experience of well-known figures of the past motivated to use their practice time-tested projects, focusing on promising views and positions.

The development of pedagogical theory and practice in Ukraine in the former Soviet Union was accompanied by a significant amount of change, the desire of the education community to the European integration through the reform of all components of the education system. Being in the stage of global change research-teaching field requires the identification and implementation of relevant ideas because the socio-economic development of the state, democratization of public thought, as the spiritual and intellectual potential of the nation to determine the update of

pedagogical science. Despite the challenges one of our scientific research addressed to the activities of famous personalities during the second half of the twentieth century, which is characterized by strong socio-cultural change, particularly intense in the domestic system of higher education.

The aim of our publication is to analyze the personal and professional qualities A. M. Alexuk, a compilation of his scientific and pedagogical heritage significance of the relevant ideas of the scientist to the modern pedagogical science and practice, the national revival of national education.

The task – to focus on scientific-pedagogical employees on the importance of the contribution of A. M. Alexuka in the development of pedagogical science and practice and the need for the implementation of its relevant ideas in the context of modernity.

Exploring the experience of activity of scientific and pedagogical workers, we are convinced that the most fruitful periods of his life they coordinated their steps with steps of former teachers, mentors, analyze their actions, trying to realize no less than they. This was caused by a desire not only to explore the relevance of someone's achievements and apply proven practices in the educational process, but also to reveal information about their professional growth and to focus your own promotion on the career ladder[3].

Analyzing the achievements of scientists of the past to identify and analyze their personal experience of scientific and pedagogical work, we are increasingly convinced of the need for a model example that can be found in the study of the scientific heritage of those who, regardless of political, historical events, was realized as a specialist in their field and an outstanding person. Figures of education and science recognize: knowledge about the solution of precursors of problems like this, it will help them to compare information and to select or develop appropriate technologies, training and education of students, make demands on their knowledge to the challenges of the current labour market [4].

Today researched are scientific and pedagogical achievements of a significant number of scientists Ukrainians who worked in their native land and beyond, made recommendations for the use of their achievements in the educational sphere in Ukraine and abroad. However, national teachers so geronimi in the positive sense of the word, which is the study of heritage many of them will have to carry out in the future and thus to refill the bowl of pedagogical theory and practice.

Scientific-pedagogical employees of the Department of pedagogics of the Kyiv national University of Taras Shevchenko, respecting the contribution of his predecessors in the development of the theory and practice of education, education, education, management of educational institutions, etc. at the dissertation level analyzed hurt her former professors, S. A., Anan'ina (N. V. Koshechko), D. L. Sergienko (N. V. Postoak) and drew attention to the need to study contribution of A. M. Alexuk, which made a substantial contribution to the development of the Department, history, didactics of pedagogy. It belongs to the family of the famous Ukrainian teachers of the second half XX – early XXI century. His pedagogical heritage requires careful study, analysis and use in the current realities of the entry of Ukraine into the European educational space for the preservation of national traditions.

A. M. Alekxuk – known scientist in the field of pedagogy of secondary and higher school. He studied General methods of teaching in high school and developed a modular-tutortime system of training in higher educational institutions. The scientist spent most of organizational, pedagogical and public work, however, the leading place in the activities of A. M. Alexuka held training and education of students.

Doctor of pedagogical Sciences, Professor Anatoliy Nikolaevich Alekxyuk (1932 - 2014) was the head of the Department of pedagogy of higher and secondary schools in 1975-1990 years of XX century. This period of time was especially important in his scientific-pedagogical activity: he has written many significant works, he prepared to defend a number of future candidates and doctors of Sciences, has put forward a large number of educational ideas.

To studying the pedagogical heritage of A. M. Alexika dedicated to the scientific works of S. Kashin, V. Code There. Spitsyn, in which researchers pay more attention to the development of the academic for improving the educational component of the pedagogical process [1; 5]. Having adapted to this case, we are aware that over the years his professional activities, teacher and scholar has distinguished himself as a man of honor devoted to the training and education of students, training of young scientific and pedagogical staff. I can testify that A. M. Alekxyuk as a

person was very active, with a high sense of duty and sincerity, justified severity, finality, and responsibility, to be able to support and convince them of the correctness of their positions. He was impressed with their conviction and ability to defend the opinion, to bring the case to its logical conclusion.

As a scientific and pedagogical worker of A. M. Alekxuk has to be punctual, constant preparedness to conduct training sessions in accordance with the requirements and wishes of the students, to be able to hold back from hasty action or ill-considered step. He was always overwhelmed with ideas about improving training and methodological support of those who are studying the report information about the development of pedagogy and its branches, the publication of his vision of the prospects scientific and educational research, which should take place in the theory and practice of pedagogical science.

Considering the figure of A. M. Alexuka as a scientist we are surprised by his extraordinary thoroughness in the selection of materials for the writing of his numerous works, prudent in justifying its position, the timeliness of publications. It is not possible to deny the fact that the work of Anatoly Nikolayevich is fairly quoted, and now as in the texts of dissertations, author's abstracts, and the latest works of current scholars on the history of pedagogy, didactics, theory of education, national education, and the contribution of specific personalities in the development of national pedagogy.

A. M. Aleksyuk has never left society, and she in his life was multifaceted. It is well known in Ukraine and abroad as Chairman of the specialized scientific Council on defense of candidate and doctoral theses and of the expert and opponent of many scientific papers, an active figure in the creation and organization of activities of scientific and pedagogical societies, departments of scientific institutions. Outside of his attention was left with the facts associated with the political events of recent decades that have affected the development of education, training, and education in Ukraine; he was not indifferent to the Ukrainian security training of young generations; we remember his speech on the forums dedicated to the return of unjustly suppressed names and achievements of the scientists of Ukrainians who had to leave their native land and live wick abroad.

At the time he was engaged in management activities, working as Deputy Minister of education of Ukraine, head of the chair of pedagogics of the Kyiv state University of Taras Shevchenko, and in his younger years was a regular teacher of a rural school that went through way to getting a degree and obtaining academic titles, the occupation of important positions and their individual place in the field of Ukrainian education and science.

The main directions of his scientific-pedagogical activities were: the study of the history of education development of national education and upbringing in Ukraine, the analysis of pedagogical ideas of prominent personalities, the development of didactics of higher school, the use of modular tutoring system teaching, training of pedagogical and scientific-pedagogical personnel, scientific personnel training, Department of education, the development of the theory of General teaching methods.

With conviction, we note the fact that textbooks and teaching AIDS A. M. Alexuk and is still used by students of UNIVERSITIES of Ukraine. To the most popular publications of the Professor are: "General teaching methods" (1981), "Pedagogy of higher education. A course of lectures. Modular education" (1993), "Pedagogy: textbook for University students" (1985).

The researchers examined problems in the history of pedagogy, General pedagogy, didactics, theory of education, methods of teaching pedagogical disciplines. He was interested in the professionally-pedagogical preparation of teachers in the educational process of classic University, as has always been controversial, ranging from the feasibility of its implementation at the University to justify the status of pedagogy as an academic discipline. Throughout scientific and pedagogical activity he was actively developed in the areas of didactics, considered as an integral part of pedagogy, which is using the laws of logic is a concrete way for students' achievements.

Given that the reforming of education in Ukraine is the national directional, combined with the history and traditions of the people, the work of A. M. Alexuka "Pedagogy of higher education of Ukraine. History. Theory" (1998) remains relevant, given the need for a comprehensive understanding and rational use in modern educational process of the best formations of national pedagogy, a legacy of her spirit guides. In the above publication, the author gave great importance to the history of the people, their education and formation through the acquisition of

knowledge of national consciousness. The context of his work testifies to the conviction of the need of education in their native language for the General population, because the development of society is always reflected in the practice of education, training and upbringing of the younger generations. A special place in this process, he took the personality of the teacher, is able to provide knowledge, abilities and skills of children and young people.

The efforts of teachers in terms of creating a aimed at the integration of a single educational space provides enrichment activities schools content theoretical developments with a high level of generalisation of achievements of the educational systems that are reflected in the work of A. M. Alexika "Pedagogy of higher school. A course of lectures. Modular education" (1993).

Scientist have also identified the need for a search at the national school of examples, figures that could rise their activities to a high level and confirmed the objectivity of the knowledge of the deep professional experience of our compatriots. This thesis confirms the work of scientific editing, streamlining the structure of the content of the book "G. Vashchenko. General methods of teaching" (1997).

A. M. Alexuk is the author of "Concept of the original principles of democratization of educational process in educational institutions of Ukraine", which was an innovative pedagogical concepts and considerations in the publication "a Conceptual framework of the democratization and reform of education in Ukraine" (1997) [2], which was prepared by the Ukrainian Pedagogical Society. G. Vashchenko. Professor, academician of higher school of Ukraine, A. M. Alexuk has been the scientific editor of the publication in which the famous Ukrainian educators (A. Pogrebnoy, A. Wisniewski. Maiboroda, P., Kononenko, T. Usatenko) offered new approaches to the reform of education management and principles of education, democratization of the educational process, the reform of pedagogical science and the like.

In his works the scientist is constantly focused on the importance of science in the educational process. A. M. Aleksyuk has stressed the importance of the content of the lessons, other forms of teaching – lectures, seminars, excursions, practical and independent work as a cultural-historical, moral-spiritual content and the latest achievements of science. The scientist suggested the need for radical change of the whole class-lesson system of teaching, which will be aimed primarily at overcoming a rigid framework and requirements that often have a negative impact on physical and mental health of children. He noted that a teacher must constantly improve their scientific and methodological level, and he was in it as an example, publishing of the monograph – "General teaching methods" (1973), "General methods of teaching. Second edition (revised and supplemented)" (1981), "Methods of education and methods of teaching" (1980) and others. An important condition of national revival schools in independent Ukraine. M. Aleksyuk considered updating the content of training, educational, developmental and educative functions. The content of education has wybudowanie on the system of values, historically developed by people, by mankind, at the same time, it is not abstract-the cosmopolitan projects a consistently steady amount of knowledge. Fundamental aspects in updating the training content scientist has provided information and activity components. The use of teacher a wide array of teaching methods really provides the accessibility of knowledge for a wide range of students of different achievement levels and, therefore, expands the scope of democracy in education.

Anatoly Mikolayevich the scientific work of outstanding individuals and encouraging to this case like-minded people. This is evidenced by the work on the book "N. I. Pirogov. Selected pedagogical works (Moscow, 1985), where he was a compiler, responsible editor, co-author of the introductory article and the like.

An important place among the studies of A. M. Alexika occupied didactics of higher school, which in the modern pedagogy is explained as the content of the theory of training and education. In his writings, "Methods of education and methods of teaching" (1980), "Didactics of higher school" (1988), he considered the ratio established time classroom and is reserved for students hours for independent work. Revealing the concept of pedagogy of higher school, the author realized that learning it is considered as a social phenomenon, which is necessary to distinguish between external and internal facets of the educational process, focused on the goals and objectives of instruction, including the development of creative thinking of young people, intellectual motivation to learning, creative approach to the work of the teacher.

Great attention was paid to the scientist of independent work of students, which implies the acquisition of skills to organize their own self-education, in the structure which isolated the

classroom and extracurricular work; methods of training, control of knowledge, level of education, ability to self-realization.

A special place in the scientific legacy of A. M. Alexyuk views on the democratization of education. One of the most important ways the scientist believed the upgrading of methodological support of educational process. The Foundation of the renewal of methods, techniques of learning activities of students he laid the humanistic relationships, partnerships, principles of equal dialogue between teacher-student, teacher-student. The defining focus of this work is the development of independence of pupils and students, their educational and research activities, systematic formation of their skills to develop their point of view, assessment of vital facts and phenomena, their views, beliefs and ideals based on national and universal values. Creative use of methods and techniques of work with pupils and students, said A. M. Alexyuk, contributes to the implementation of the principles of debate, and here of problems in the process of individual and couple, group and collaborative learning. This means that expanding the palette used creative teaching methods – illustrative-explanatory, problem-search, research, and role games, psychological trainings, methods and techniques of business communication and the like.

The democratization of learning in multi-level educational institutions of Ukraine in the late twentieth century A. M. Alexyuk thought reality, the Central concept of the entire process of development of education and schools under conditions of sovereign Ukraine and the fundamental idea that defines the whole system of pedagogical knowledge and subordina it, as well as the practice of teaching. In this regard the scientist has recognized the need for a new pedagogic thinking and democratic principles in training, the development of which, in his opinion, was clearly begun in the early twentieth century, especially in times of UNR (1917 – 1920). A. M. Alexyuk distinguish the nature of this process period of the UPR and as a sovereign and independent Ukraine. The novelty of the pedagogical mentality of the UPR was due to his focus on new goals, new content of education, teaching and education in Ukrainian schools. "The purpose of education and teaching come to be understood as a set of tasks which are due to the national-statist direction, humanism and high morality" is considered A. M. Alexyuk [2, p. 59].

So, summarizing all of the above, allocated to the thoughts of the scientist that the main objectives of training and education in the sovereign state of Ukraine it is important to see the change of emphasis at the different levels of education-from primary to tertiary schools) with information on problem-solving educational process. Today is an important case for fundamental learning, creative thinking and using the expertise of historians of pedagogy, to which belong and Anatoly Nikolayevich Alexyuk, a comprehensive study of the creativity of the teaching staff with the aim of combining the past with modern achievements of scientific pedagogical thought, because the state defined the priorities of the national policy in education, the main of which are the formation of national and universal values.

REFERENCES:

1. Kashyn S. Vitayemo yuvilyara. A. M. Alekseyuku – 50 / S. Kashyn, L. Petko // Kyivskyj universytet. – 1982. – 10 chervnya.
2. Konceptualni zasady demokratyzaciyi ta reformuvannya osvity v Ukrayini: Pedagogichni koncepciyi /A. Pogribnyj, A. Alekseyuk, O. Vyshnevskyj, V. Majboroda, P. Kononenko, M. Stelmachovych, T. Usatenko. – K., «Shkolyar», 1997. – 149 s.
3. Marushkevych A.A. Dosvid naukovopedagogichnoyi diyalnosti vykladachiv kafedry pedagogiky Kyivskogo universytetu: Aktualni ideyi /A.A. Marushkevych // Materialy studentskoyi naukovoyi konferenciyi «Vnesok uchenyx Kyivskogo universytetu v rozvytok osvity, pidgotovku pedagogichnyx ta naukovyx kadriv», 25-26 kvitnya 2014 roku (180-richchyu Kyivskogo universytetu prysvyachuyetsya) / Za zag. red. A.A. Marushkevych. – Nizhyn: Vyd. M. Lysenko, 2014. – S. 7-12.
4. Marushkevych A.A. Naukovopedagogichna diyalnist vykladachiv pedagogiky Kyivskogo universytetu: istoryko – pedagogichna analityka/A.A. Marushkevych // Istoryko-pedagogichni studiyi: Naukovyj chasopys / gol.red. N.M. Dem'yanenko. – Kyiv: Vydavnyctvo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2014. – Vypusk # 8. – S.40-44.
5. Spicyn Ye. S., Kudina V. V. Pamyati vydatnogo ukrajinskogo dydakta Alekseyuka Anatoliya Mykolajovycha/Ye. S. Spicyn, V. V. Kudina. Teoretychni pytannya kultury, osvity ta vyxovannya. Zb. nauk. pracz. – Vyp. 50, KNLU, 2014. – S. 182 –185.